

Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye

Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye

Microsoft'un kurucusu Bill Gates 1994'te "Bankacılık gereklidir, bankalar değil" dediğinde pek çok kişi bunu anlamlandıramamıştı. Oysa günümüzde bankacılık işlemleri için bankaya gidilmesi pek çok kişi için neredeyse istisnai bir durum halini aldı. Finansal ürün ve hizmetler ile teknolojiyi bir araya getiren ve sayıları hızla artan FinTech firmaları finansal hizmetler sektöründe adeta yeni bir gerçeklik yarattılar. İnternetin yaygın kullanılmasıyla birlikte, özellikle para transferi, fatura ödeme veya hesap takibi gibi işlemler için önemli oranda internet bankacılığı ve mobil bankacılık gibi dijital kanallar kullanılır hale geldi.

Özellikle bugün dünya genelinde yaşanan COVID-19 salgını, finansal ürün ve hizmetlerin evden çıkmadan ve hatta fiziki olarak parayla temas dahi etmeden erişilebilecek bir yapıya büründürülmesi gerekliliğini insanlığa tecrübe ile ispat ederek, bunun kuramsal değil hayati bir ihtiyaç haline geldiğini açıkça ortaya koymuş oldu. Değişim sürecini hızlandıran bu yeni durumda yalnızca belirli bir bankanın altyapısına erişim ile işlem yapılmasını sağlayan internet bankacılığının

ve mobil bankacılığın çok daha ötesinde bir hizmet altyapısı ile müşterilerin ihtiyaçlarının karşılanması gerekiyor.

Aslında internet bankacılığını ve mobil bankacılığı daha ileriye taşıyarak müşterinin birden fazla bankada veya finansal kurumda yer alan finansal verilerini aynı anda tek bir ekran üzerinden görüntülemesine ve işlem yapmasına imkan veren 'açık bankacılık' yapısı son yıllarda pek çok ülkedeki finansal regülatörün zaten gündeminde olan bir konu idi. Ama artık COVID-19 'gündemdeki bir konu' olmaktan çok daha fazlasını hak ettiğini göstermiş oldu.

COVID-19, Açık Bankacılığın gündemdeki 'bir konu' olmaktan çok daha fazlasını hak ettiğini göstermiş oldu.

1 Açık bankacılık nedir?

Açık bankacılık, en basit anlatımı ile üçüncü kişi hizmet sağlayıcılara, kullanıcıların izinleri dahilinde finansal bilgilerine erişmelerini ve işlem gerçekleştirebilmelerini sağlayan güvenli bir yöntem olarak tanımlanabilir. Bu sayede bu bilgilere erişen üçüncü kişi hizmet sağlayıcılar tarafından müşteriler için yeni finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilebilmesi, finansal ürün ve hizmetlere ilişkin şeffaflık ve rekabetin artırılması ve böylece müşteriler için finansal hayatın kolaylaştırılması ve müşteri deneyiminin artırılması hedefleniyor.

Açık bankacılık, üçüncü kişi hizmet sağlayıcıların kullanıcıların finansal bilgilerine onların rızaları ile ve belirlenmiş koşullarla erişmelerine imkan sağlayan API gibi güvenli yöntem ve teknolojiler, olarak tanımlanabilir.

Açık bankacılığın makro amaçları:

- Yeni finansal ürün ve hizmetlerin geliştirilebilmesi,
- Finans sektöründe şeffaflık ve rekabetin artırılması,
- Finansal hayatın kolaylaştırılması,
- Finansal kapsayıcılığın artırılması,
- Müşteri deneyiminin iyileştirilmesi

2 Açık Bankacılık nasıl işliyor?

Açık bankacılığın nasıl çalıştığını daha iyi anlayabilmek için öncelikle açık bankacılığın uygulanabilmesini sağlayan güvenli araçlardan yani **Uygulama Programlama Arayüzü**'nün (Application Programming Interface, "API") neyi ifade ettiğine kısaca değinmekte fayda var.

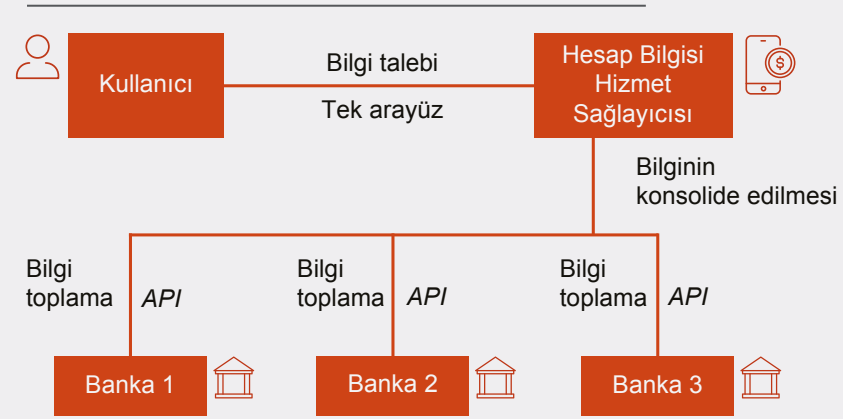
API, en kısa şekilde 'iki uygulamanın birbiriyle iletişim kurmasını sağlayan aracı bir yazılım' olarak tanımlanabilir. Finansal hizmetler sektörü açısından ise API, 'belirli bir finansal kuruluşun internet sitesinde geliştirilen bir uygulamanın, kodlar ve kullanıcı bilgileri gizli kalacak şekilde, üçüncü kişi hizmet sağlayıcılara ait farklı programlar tarafından kullanılabilmesini sağlayan bir teknoloji' olarak karşımıza çıkar. Açık bankacılık kapsamında, bankaların belirli bir müşteriye ilişkin kendi yazılımlarında tuttıkları finansal bilgiler, elbette müşterinin iznine ve yetkilendirmesine bağlı olarak, üçüncü kişi firmaların kullanımına açılıyor ve bu sayede müşteriye çeşitli finansal hizmetlerin sunulması mümkün hale geliyor.

Öte yandan, bazı ülkelerde finansal hizmetler dahil olmak üzere, internet üzerinden sunulan pek çok hizmet tipi için (örneğin, hava taşımacılığı ve konaklama hizmetleri gibi), "ekran kazıma" (screen scraping) yöntemi ile bir internet sitesinde belirli bir kişiye ait olan bilgilerin alınarak farklı bir platformda kullanılması zaten uygulanıyor. Ancak finansal hizmetler açısından, bu yöntemde müşterinin hizmet aldığı bankanın internet bankacılık sistemi üzerinden giriş yapabilmesi için gerekli kullanıcı bilgileri ve şifrelerini üçüncü kişiler ile paylaşması gerektiğinden veri güvenliğinin ihlali ve bankaların sahte işlemleri ayırt etmesinin güçleşmesi gibi önemli güvenlik sorunları ortaya çıkabiliyor. Gerçi buna rağmen pek çok ülkede bu yöntem finansal hizmetler için dahi kullanılmaya devam ediyor.¹

1) Basel Committee on Banking Supervision, Report on open banking and application programming interfaces, November 2019, s.9, 10

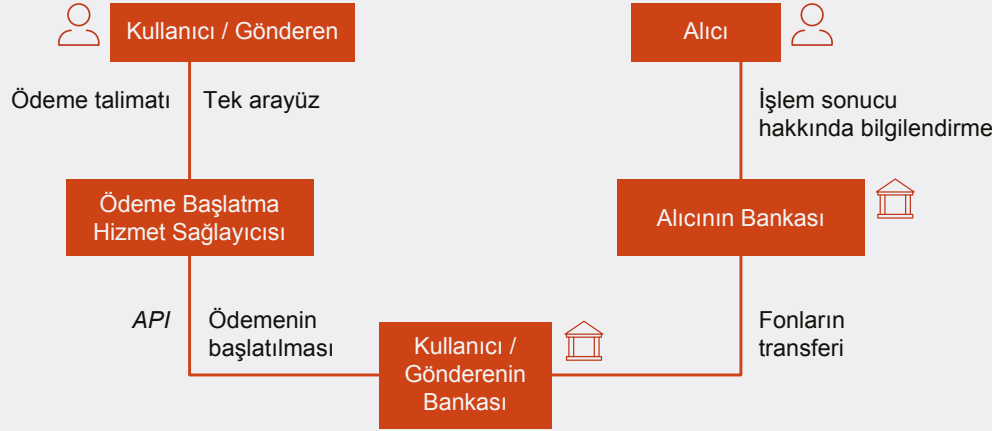
2) 7222 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına dair Kanun il yapılan değişiklikler 25 Şubat 2020 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Şekil 1: Hesap Bilgisi Hizmeti

Bu tür bir uygulamanın Türkiye’de finansal hizmetler açısından hayata geçmesinin önündeki en temel engel, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun bankalara yüklediği müşteri sırlarını üçüncü kişilere açıklamama yükümlülüğünden kaynaklanıyor. Kanunlarla bu yükümlülüğe istisna getirilebilse ya da müşterinin rızası ve Bankacılık Kanunu’nda 20 Şubat 2020 tarihinde 7222 sayılı Kanun² ile yapılan değişiklikle müşterinin ayrıca talep ve talimatı ile bilgiler bazı durumlarda paylaşılabilirse dahi, paylaşımın belirtilen amaçlarla sınırlı olması ve ölçülülük ilkesi çerçevesinde bu amaçların gerektirdiği kadar verinin paylaşılması gerekiyor. Ekran kazıma yönteminde paylaşılan müşterinin kullanıcı bilgileri ile üçüncü kişi hizmet sağlayıcılarının erişebileceği müşteri sırrı niteliğindeki verilerin sınırsız ve dolayısıyla ölçsüz olduğu dikkate alındığında, ekran kazıma yoluyla veri paylaşımının Türkiye’deki finansal hizmetlere uygulanması halinde hukuki sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz.

Şekil 2: Ödeme Başlatma Hizmeti

Biz yine dönelim API meselesine. İşte tam da bu noktada, açık bankacılık hizmetlerinin müşterilere sunulabilmesi açısından API gibi güvenli arayüzlerin önemi ortaya çıkıyor. Açık bankacılığın Avrupa'da ve hatta küresel anlamda temellerini atan 2015/2366 sayılı Avrupa Birliği Ödeme Hizmetleri Direktifi³ ("PSD2") genel olarak açık bankacılık hizmetlerinin sunulabilmesi için kullanılacak teknolojiyi taraflara bırakmış olsa da, PSD2'ye ilişkin teknik standartların belirtildiği regülasyonda açık bankacılık kapsamında bankalar tarafından üçüncü kişilere sağlanacak veri erişimi için (API gibi) güvenli ve bu amaca tahsis edilmiş bir arayüz kullanılması gerektiği belirtiliyor⁴. Benzer şekilde Türkiye'de 1 Temmuz 2020 itibarı ile yürürlüğe girecek olan 'Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'te ilk defa açık bankacılık servisleri tanımlanırken de API üzerinden paylaşımına da atıf yapıldığını görüyoruz.

API'lerin güvenli olmasının nedeni müşterinin kullanıcı bilgilerinin üçüncü kişi hizmet sağlayıcıları tarafından öğrenilememesi ve yalnızca müşterinin talep ettiği ölçüde ve izin verdiği süre boyunca veri paylaşımı gerçekleştirilmesi. Böylece de veri kontrolünün tamamen veri sahibi olan müşterinin kendisinde bulunması.

Küresel anlamda da açık bankacılığın API'ler gibi güvenli arayüzler üzerinden gerçekleştirileceğine ilişkin büyük ölçüde mutabakatın sağlanmış olması maalesef bu işleyişin düzgün bir şekilde hayata geçirilmesi için yeterli değil. Bu noktada açık bankacılık işlemleri açısından bu arayüzler üzerinden yapılacak paylaşımların belirli bir standarda tabi tutulması önem taşıyor. PSD2 kapsamında olduğu gibi açık bankacılıkta da sektöre öncülük etmiş olan İngiltere'de son dönemde oluşturulan regülasyonlar ile veri paylaşım standardizasyonuna yön verilmeye başlandığı görülüyor.

Dünyada pek çok finans kuruluşu, finansal teknoloji devrimine ayak uydurabilmek amacıyla API'lerini kullanıma açmış durumdadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de halihazırda bazı finans kuruluşlarının, API'lerini tek taraflı olarak açtığı ve API geçidi denemeleri yapmakta olduğu, bazı bankaların ise teknoloji şirketleri aracılığıyla API portallarını açmayı tercih ettikleri biliniyor. Öte yandan hem bankaların hem de finansal teknoloji şirketlerinin özellikle veri paylaşımına ilişkin standardizasyon, veri güvenliği ve açık bankacılığa konu olacak ürün ve hizmetler gibi konuların netleştirilmesi bakımından beklentileri var.⁵

3) Directive (EU) 2015/2366: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015L2366>

4) Nitekim açık bankacılıkta sektöre öncülük ettiği bilinen İngiltere'de finansal piyasaları düzenlemeye yetkili Financial Conduct Authority (FCA) de, açık bankacılığa ilişkin hizmetlerde API kullanımını desteklediğini belirtiyor: Financial Conduct Authority, Payment Services and Electronic Money – Our Approach - The FCA's role under the Payment Services Regulations 2017 and the Electronic Money Regulations 2011, June 2019, s. 226

5) Fintech İstanbul, Dünyada ve Türkiye'de Açık Bankacılık: Bankacılığın Geleceği, Ekim 2019: <https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2015/06/Dunyadaveturkiyedeacikbankacilik.pdf>

3 Açık Bankacılığın Avantajları

Açık bankacılığın hayata geçebilmesi ancak bankalar gibi güçlü finansal hizmet sağlayıcıları ile diğer hizmet sağlayıcılar arasında bir iş birliği kurularak rekabetin artırılması yolu ile mümkün. Böylece, finans sektöründe bulunan iki farklı tür hizmet sağlayıcının aynı müşteri verisine erişim sağlayarak birlikte yeni bir ürün ortaya çıkarması söz konusu olacaktır. Bu durum, özellikle Türkiye’de olduğu gibi, bankaların bankacılık hizmetlerini müşterilerine daha hızlı ve düşük maliyetle sundukları ve start-up’lara nispeten daha az alan bıraktıkları durumlarda⁶, sağlıklı bir rekabet ortamı yaratarak hizmet kalitesinin artmasını sağlayacaktır. Böylece müşteri ihtiyaçlarının daha yüksek oranda karşılanması ve müşteri bağlılığının artması beklenmektedir. Benzer şekilde açık bankacılık sistemi ile birlikte finansal teknoloji şirketleri gibi bankalar dışındaki hizmet sağlayıcıların müşterilerin ilk kontağı haline gelmesi mümkün. Ki böyle bir durum bankaların finansal hizmetler sektöründeki hakimiyetlerini kaybetmemek üzere yeni ve katma değer sağlayan ürün ve hizmet geliştirmelerini zorunlu kılacaktır⁷.

Finans sektörünün bütününü olumlu etkilemesi beklenen bu avantajın yanında müşteriler de hesap sahibi oldukları tüm bankalardan yapılacak veri akışı sayesinde kendi finansal durumlarını ve tüm hizmet çeşitlerini tek bir ekrandan görüntüleme ve ödeme işlemlerini gerçekleştirme fırsatına sahip olacaklar. Açık bankacılığın kredi alma gibi farklı finansal hizmetler açısından da geçerli olması finansal erişimi önemli oranda artıracaktır. Örneğin, Birleşik Krallık’ta henüz test aşamasında olsa da ilerleyen dönemde tüketicilere ve küçük ve orta büyüklükteki işletmelere sağlanacak krediler için de açık bankacılık kullanılabilecektir⁸. Üstelik açık bankacılık sisteminin en temel bileşenlerinden

birisi olan veri güvenliği kuralı sayesinde, hizmet sağlayıcılar ve bankalar müşteri hakkında daha fazla veriye ulaşabilmelerine rağmen bu bilgileri yalnızca ilgili ödeme hizmetinin gerektirdiği ölçüde kullanabilecek ve böylece müşterilerin finansal durumlarına ve gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin bilgiler ile kullanıcı bilgileri gibi hassas ödeme verileri gizli kalmış olacaktır.

Tüm bunların yanında, COVID-19 salgını tüm dünya ülkelerinde ekonomi üzerinde olumsuz etkilerini gösterirken, açık bankacılığın finansal kaynaklara ulaşmada sağlayacağı kolaylık, finansal olumsuzlukları bertaraf edebilecek bir araç olarak da düşünülebilir. Özellikle uzaktan iletişim araçlarıyla finansal hizmetlerin yaygın olarak sunulmadığı ülkelerde açık bankacılığın etkin bir şekilde kullanılmaya başlamasıyla, müşterilerin, evlerinde kalmaya devam ederek hızlı bir şekilde kimlik tespiti yaptırması, ödemelerini gerçekleştirmesi ve hatta kredi kullanması mümkün hale geldi. Ayrıca, açık bankacılık sistemi üzerinden kişilerin finansman ihtiyacı hızlıca doğrulanabileceğinden, COVID-19 kapsamında yardım veya bağışta bulunulacak kişiler kolaylıkla tespit edilerek hükümetler veya şirketler tarafından bu kişilere yardım ve benzeri fonlama faaliyetlerinin yine buna imkan veren açık bankacılık sistemi üzerinden yapılması mümkün görülüyor. Örneğin, Birleşik Krallık’ta bu sayede COVID-19 krizinden etkilenmiş 5 milyon serbest meslek sahibine yardım yapılması planlanıyor.⁹

6) Softtech Technology Report, Apr 30, 2019, s. 138: https://issuu.com/softtechas/docs/2019_softtech_technology_report

7) PwC, Strategy&, The Imminent Arrival of the Age of Open Banking, A shift to the platform model business in banking: <https://www.strategyand.pwc.com/jp/ja/publications/periodical/strategyand-foresight-16/sf16-02e.pdf>

8) Fingleton, Open Data Institute; Open Banking, Preparing for lift of, 2019, s. 26: <https://www.openbanking.org.uk/wp-content/uploads/open-banking-report-150719.pdf>

9) <https://covidcredit.uk/>

4 Açık Bankacılığa ilişkin yurtdışı düzenleme örnekleri

Ödeme hizmetlerine ilişkin 2009 senesinde Avrupa Birliği ile İzlanda, Norveç ve Lihtenştayn'da uygulanmaya başlayan 2007/64 sayılı Avrupa Birliği Ödeme Hizmetleri Direktifi ("PSD1") ile ödemeler alanında bankalara rakip olacak ödeme hizmeti sağlayıcılarının mevzuatsal dayanağı oluşturulmuştu. PSD1'in kapsamını geliştiren PSD2 ise 12 Ocak 2016 tarihinde yürürlüğe girerek açık bankacılık kapsamındaki iki yeni ödeme hizmetine yasal zemin kazandırmış oldu:

- (1) Ödeme Başlatma Hizmetleri (Payment Initiation Services-“PISP”):** Kullanıcının talebi ile bir başka ödeme kuruluşunda bulunan hesabına ilişkin olarak ödeme emri başlatılması; ve
- (2) Hesap Bilgisi Hizmetleri (Account Information Services- “AISP”):** Kullanıcının diğer ödeme kuruluşlarında bulunan bir veya birden fazla hesabına ilişkin olarak konsolide bilgilerin çevrim içi olarak sağlanması.

Üye devletlere ayrıca 13 Ocak 2018 tarihine kadar bu düzenlemeyi kendi iç mevzuatlarına aktarmaları için süre verildi. PSD2 kapsamında ödeme başlatma veya hesap bilgisi hizmeti sunacak olan tüm hizmet sağlayıcıların direktifte öngörülen şartlarla kendi ülkelerindeki yetkili kuruluşlar tarafından yetkilendirilmesi ve Avrupa Birliği'ndeki finansal kuruluşlara ilişkin düzenlemelerin uygulanmasını sağlamakla görevli Avrupa Bankacılık Otoritesi ("European Banking Authority", "EBA") nezdinde tescil edilmesi gerekli. Yeni düzenleme ile getirilen en önemli hususlardan birisi ise, açık bankacılık kapsamında veri paylaşımının bankaların inisiyatiflerine bağlı olmaktan çıkarılarak bankaların veri paylaşımı konusunda zorunlu tutulması.

Avrupa Birliği'nde PSD2 ile getirilmiş olan en önemli düzenlemelerden biri, açık bankacılık kapsamında veri paylaşımının zorunlu tutulması.

Bunun yanında, PSD2 kapsamında PISP'ler ve AISP'ler için bir dizi yükümlülük öngörülüyor. PISP ve AISP'lerin yalnızca bu iki hizmetin sağlanması için hareket ettikleri durumlarda, müşteriye ait fonları tutmadıklarından, sermaye yeterliliği gerekliliklerine uyma yükümlülükleri bulunmasa da, faaliyetlerini aksatmadan yerine getirmelerini teminen, asgari tutarı gerçekleştirilen faaliyetin büyüklüğüne göre EBA tarafından belirlenen, bir sorumluluk sigortası yaptırmaları veya benzer bir güvence sağlamaları bekleniyor. Ayrıca her iki hizmet sağlayıcısının da kullanıcı adı ve şifre gibi ilgili bankanın sistemine giriş yapmasını sağlayacak kullanıcı bilgilerine hiçbir şekilde erişiminin olmaması ve tüm taraflarla iletişimi güvenli yollardan sağlama zorunluluğu mevcut. Buna ek olarak hem AISP'lerin hem de PISP'lerin hizmeti sağlamadan önce müşteriden açık rıza alma zorunlulukları var ve müşteri tıpkı Türk hukukunda olduğu gibi bu açık rızayı dilediği zaman geri çekme veya kapsamını sınırlama hakkına sahip. PISP'lerin ayrıca her bir işleme ilişkin olarak müşteriyi bilgilendirmeleri ve AISP'lerin ise yalnızca banka tarafından kendilerine sağlanan bilgilere erişim sağlamaları gerekli. Sorumluluk açısından, PISP'lerin ödemenin tam ve zamanında yapılmasından müşterinin hesabının bulunduğu banka ile birlikte sorumlulukları bulunuyor.

AISP ve PISPLerin tabi olduğu bazı zorunluluklar:

- İlgili ülkenin yetkili otoritesinden izin alma
- Üye ülkedeki ilgili sicile kayıt olma
- Sorumluluk sigortası
- Kullanıcı bilgilerine erişimin sınırlanması
- İletişimi güvenli yollarla sağlama
- Açık rıza alma

Avrupa Birliği'nde aynı zamanda PSD2'nin tamamlayıcı düzenlemesi olarak ödeme hizmetlerinde müşteri bilgilerinin doğrulanması ve güvenli iletişimin düzenlendiği teknik standartların belirtildiği regülasyon¹⁰ (Regulatory Technical Standards, "RTS") ile veri paylaşımı, işlem güvenliği ve kullanılacak arayüzler gibi konulara ilişkin alınması gereken tedbirler de belirlenmiş durumda. Teknik tedbirlerin belirtildiği bu mevzuat Avrupa Birliği'nde 14 Eylül 2019 itibarı ile yürürlüğe girdi.

PSD2'nin getirdiği en büyük yenilik olan açık bankacılığa ilişkin hizmetlerin uygulanmasında aslında Birleşik Krallığın öncülük ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. İngiltere'de rekabetin ve tüketicinin korunması konusundaki otorite olan Competition and Markets Authority (CMA) tarafından kurulan Open Banking Implementation Entity (OBIE) aracılığıyla veri paylaşımı ve işlem güvenliği anlamında açık bankacılık hizmetlerinde finansal sektöre ışık tutacak pek çok çalışma gerçekleştirildi. Birleşik Krallık, diğer tüm ülkelerden önce hareket ederek 2018 Ocak itibarı ile açık bankacılık kapsamında veri paylaşımında kullanılacak API ve benzeri kanallara ilişkin olarak standartları yürürlüğe koydu¹¹.

Ayrıca açık bankacılık, yeni mevzuatsal düzenlemeler ve düzenleyici otorite ve sektör birliklerinin önderliği ile son dönemde farklı ülke mevzuatlarında da yerini bulmaya başladı. Açık bankacılık hizmetinin yaygınlaşabilmesi için, bankalar tarafından veri paylaşılması, Avrupa Birliği'nde olduğu gibi açık bankacılık alt yapısının düzenlendiği Japonya ve Meksika gibi bazı ülkelerde de zorunlu tutuluyor¹². Bununla birlikte ABD, Çin, Arjantin, Singapur, Hong Kong ve Güney Kore gibi ülkelerde bu paylaşım teşvik edilmekle birlikte, bir zorunluluk olarak öngörülüyor¹³. Paylaşım için kullanılacak olan API ve benzer kanallara ilişkin standardizasyon konusunda ise Fransa, Almanya, Polonya gibi bazı Avrupa Birliği üyesi ülkelerin kendi standartlarını oluşturarak Birleşik Krallığı takip ettiğini görüyoruz.¹⁴

10) Commission Delegated Regulation (EU) 2018/389 supplementing Directive (EU) 2015/2366 with regard to regulatory technical standards for strong customer authentication and common and secure open standards of communication: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R0389>

11) UK Open Banking Working Group, Open Banking Standard: <https://www.paymentsforum.uk/sites/default/files/documents/Background%20Document%20No.%202%20-%20The%20Open%20Banking%20Standard%20-%20Full%20Report.pdf>

12) PwC, Strategy&, The Imminent Arrival of the Age of Open Banking, A shift to the platform model business in banking: <https://www.strategyand.pwc.com/jp/ja/publications/periodical/strategyand-foresight-16/sf16-02e.pdf>

13) Basel Committee on Banking Supervision, Report on open banking and application programming interfaces, November 2019, s. 12

14) PwC Italy, Open Banking... So what?: <https://www.pwc.com/it/en/industries/banking/future-open-banking.html>

5 Açık Bankacılığa ilişkin Türkiye'deki Düzenlemeler

Ödeme hizmetlerine ilişkin Avrupa Birliği'nde yürürlüğe giren PSD1'den esinlenerek 27 Haziran 2013 tarihinde Türkiye'de ödeme hizmetlerine ilişkin kanunun yürürlüğe girmesi (6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun ("Kanun")) ve akabinde de ikincil düzenlemelerin getirilmesiyle bankacılık ve ödeme hizmetlerinde dijital dünyanın hukuki altyapısı Türkiye'de de oluşturulmuştu.

Söz konusu Kanun 12 Kasım 2019 tarihinde ve 1 Ocak 2020 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere önemli ölçüde değişikliklere uğradı. Bunlardan biri de yeni ödeme hizmetlerinin getirilmiş olması. Böylece, bir süredir düzenleyici otoritelerin gündeminde olan açık bankacılık konusuna yasal dayanak kazandıran ilk adım da atılmış oldu.

Kanun'un 12. maddesinin ödeme hizmeti türlerinin sayıldığı ilk fıkrasına eklenen (f) ve (g) bentleri ile PSD2'de yer alan düzenlemeye çok benzer şekilde açık bankacılık faaliyetleri öngörüldü. Bu kapsamda "ödeme başlatma hizmeti", "ödeme hizmeti kullanıcısının isteği üzerine başka bir ödeme hizmeti sağlayıcısında bulunan ödeme hesabıyla ilgili sunulan ödeme emri başlatma hizmeti"; "hesap bilgisi hizmeti" ise "ödeme hizmeti kullanıcısının onayının alınması koşuluyla, ödeme hizmeti kullanıcısının ödeme hizmeti sağlayıcıları nezdinde bulunan bir veya daha fazla ödeme hesabına ilişkin konsolide edilmiş bilgilerin çevrim içi platformlarda sunulması hizmeti" şeklinde tanımlandı.

Böylece ödeme başlatma veya hesap bilgisi hizmetini sunacak olan kuruluşların Kanun kapsamında ödeme hizmet sağlayıcısı olmaları gerektiği ve ödeme hizmet sağlayıcıların uymaları

gereken yükümlülüklerle tabi olduğu da belirlenmiş oldu. Burada yalnızca hesap bilgisi hizmetlerini sunacak olan hizmet sağlayıcıları bakımından, diğer ödeme kuruluşları için öngörülen pay senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması, tamamının nama yazılı olması ve asgari sermaye yükümlülüğü şartlarının aranmayacağını görüyoruz¹⁵. Yeni değişiklikler kapsamında bu konuda düzenleme yapma yetkisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası A.Ş.'de ("Merkez Bankası") olacak.

PSD2'de öngörülen, açık bankacılığı da içeren değişiklikler Türkiye'de 1 Ocak 2020 itibarı ile yürürlüğe girdi.

Bununla birlikte bankaların kullandıkları bilgi sistemlerine ve elektronik bankacılık hizmetlerine ilişkin usul ve esasların düzenlendiği 15 Mart 2020 tarihinde yayımlanan ve 1 Temmuz 2020 itibarı ile yürürlüğe girecek olan 'Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'te, açık bankacılık servisleri "Müşterilerin ya da müşteriler adına hareket eden tarafların API, web servis, dosya transfer protokolü gibi yöntemlerle bankanın sunduğu finansal servislere uzaktan erişerek bankacılık işlemlerini gerçekleştirebildikleri veya gerçekleştirilmesi için bankaya talimat verebildikleri elektronik dağıtım kanalı" olarak tanımlanıyor ve elektronik bankacılık hizmetlerinden biri olarak kabul ediliyor. Bunun doğal bir

15) PSD2 kapsamında Article 7 kapsamında başlangıç sermayesi gerekliliğinin yerine getirilmesi yalnızca ödeme başlatma hizmeti sağlayacak kuruluşlar için aranmakta; ancak Article 9 kapsamında sermaye yeterliliğinin sağlanması gerekliliği ise hem ödeme başlatma hizmet hem de hesap bilgisi hizmeti sağlayacak kuruluşlar için aranmamaktadır.

sonucu olarak da elektronik bankacılık hizmetlerine ilişkin PSD2'ye bağlı RTS kapsamındaki kurallara benzer kimlik doğrulama, işlem güvenliği, dolandırıcılık riskine karşı işlemlerin takibi ve müşterilerin bilgilendirilmesi gibi kuralların tamamı açık bankacılık servisleri açısından da geçerli hale gelmiş oldu. Ancak PSD2'den farklı olarak bu düzenleme ile yalnızca bankalara yükümlülükler getirildiği için, açık bankacılık hizmet sağlayıcılarının uyması gereken yükümlülükler bakımından henüz mevzuatta bir belirleme yapılmıyor. Öte yandan Merkez Bankası tarafından çıkarılması beklenen ikincil düzenlemeler ile tüm ödeme hizmet sağlayıcılarının uyması gereken yükümlülüklerin belirlenmesi bekleniyor. Açık bankacılık kapsamında yeni getirilecek düzenlemelerin Kanun'daki değişikliklerin yürürlüğe girdiği tarih olan 12 Kasım 2019'dan itibaren bir sene içerisinde, yani 12 Kasım 2020'ye kadar çıkarılması gerekmekte. Bu kapsamda, açık bankacılığın ilk olarak düzenlendiği Kanun'un komisyon görüşmelerinde Merkez Bankası tarafından açık bankacılığa ilişkin standardizasyonların belirlenmesi hususu vurgulandığından ilgili düzenlemelerde API ve benzer arayüzlere ilişkin standardizasyon hususunun da yer alması bekleniyor.

Merkez Bankası tarafından 12 Kasım 2020'ye kadar açık bankacılığa ilişkin yapılacak düzenlemelerde, standardizasyonların belirlenmesi, veri güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin belirlenmesi, finansal teknoloji şirketleri açısından getirilen yükümlülüklerin sisteme giriş yapmayı zorlaştırmaması ve müşteriler için ise kullanım kolaylığı ve veri gizliliğini destekleyen hükümlerin yer alması bekleniyor.

1 Temmuz 2020'de yürürlüğe girecek olan Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ile getirilen önemli düzenlemelerden birisi olan uzaktan kimlik tespiti sayesinde bankalar tarafından yeni edinilecek müşteriler için kimlik tespitinin uzaktan yapılabilmesi veya daha önce kimlik tespitinde bulunmuş başka bir bankadan açık bankacılık servisleri aracılığıyla hizmet alınması mümkün hale gelecek¹⁶. Bu değişiklikler sayesinde mevcutta hesabı bulunan müşterilere uzaktan finansal hizmetlerin sunulması konusunda önemli oranda yol katetmiş olan ülkemizde, finansal kurumlar tarafından yapılacak yeni müşteri edinimleri açısından da uzaktan sözleşme imzalama kolaylığı sağlanmış ve böylece açık bankacılık kapsamında yapılabilecek işlemlerin kapsamı genişletilmiş olacaktır.

Şu an için Türkiye'de de bankaların hizmet sağlayıcılarla veri paylaşımı yapmasının zorunlu kılınıp kılınmayacağı mevzuat kapsamında belirlenmiş değil. Ancak mevcut düzenlemeler çerçevesinde PSD2'nin ilk halinden¹⁷ farklı olarak sınırlı kapsamda da olsa teknik standartlar öngörülmüş ve ileride açık bankacılık kapsamında hizmet verecek bankalar için teknolojik çerçeve bir ölçüde çizildi. Kanun'da açık bankacılıkta veri paylaşımına ilişkin usul ve esasları düzenleme yetkisi Merkez Bankası'na verilmiş olup çıkarılacak ikincil düzenlemelerde bankalardaki verilerin açık bankacılık faaliyetleri çerçevesinde diğer ödeme hizmeti sağlayıcıları ile hangi şartlar altında paylaşılmasının zorunlu olacağına ilişkin bir belirleme yapılacağı tahmin ediliyor.

Bu noktada açık bankacılığa ilişkin getirilecek yeni düzenlemelerde, bankaların beklentilerine uygun olarak veri paylaşım standardizasyonu sınırlarının net olarak çizilmesi ve veri güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirlerin belirlenmesi, finansal teknoloji şirketleri açısından getirilen yükümlülüklerin sisteme giriş yapmayı zorlaştırmaması ve müşteriler için ise kullanım kolaylığı ve veri gizliliğini destekleyen hükümlerin yer alması son derece önemli.

6 Ödeme Başlatma ve Hesap Bilgisi Hizmetlerinin Vergilendirilmesi

11.03.2017 tarih ve 30004 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 91 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği kapsamında, 6493 sayılı Kanun kapsamında faaliyet gösteren elektronik para ve ödeme kuruluşları ile bu kuruluşların şube veya temsilcilerince yapılan ödeme hizmetlerinin bankarlık faaliyeti olarak nitelendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Böylece ödeme hizmetlerinin Katma Değer Vergisi'nin ("KDV") değil Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin ("BSMV") kapsamında olduğu konusu da netlik kazanmıştır. Ayrıca aynı Tebliğ'de elektronik para ve ödeme kuruluşları tarafından verilebilecek hizmetler özelinde ayrı vergi ve matrah konularına değinilmektedir. Bununla birlikte, 91 Seri No.lu Tebliği mevcut haliyle 6493 Sayılı Kanun'un 12'inci maddesi uyarınca mevzuatta kendine yeni yer bulan ödeme başlatma ve hesap bilgisi hizmetlerine ilişkin olaraksa herhangi açıklama içermemektedir.

91 Seri No.lu Tebliğ esasında daha önce 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği ile ifade edilen, bir faaliyetin BSMV kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği noktasında esas alınması gereken şartların ödeme hizmetleri için sağlanıyor olduğu hususunu netleştirmekteydi. Nitekim 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği'nde belirtildiği üzere,

bankerler tarafından yapılan hizmetlerin BSMV kapsamında değerlendirilebilmesi için,

- i) İşlemin banka muamele ve hizmeti olması
 - ii) İşlemin esas iştiğal konusu olarak yapılması (Esas iştiğal konusundan kasıt, işlemin ilgili kanunlar uyarınca verilen yetki veya izin ile yapılabilecek işlemler olmasıdır)
- şartlarının birlikte var olması gerekmektedir.

Bu kapsamda, ödeme başlatma ve hesap bilgisi hizmetlerinin de 6493 Sayılı Kanun çerçevesinde ödeme hizmeti olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bu hizmeti sunabilecek ödeme hizmeti kuruluşlarının ise Merkez Bankası'nın yetki ve izniyle bu faaliyetlerini esas iştiğal konusu olarak gerçekleştirebileceği açıktır. Haliyle söz konusu ödeme başlatma ve hesap bilgisi hizmetleri, diğer ödeme hizmetleri ile birlikte KDV'ye değil BSMV'ye tabi olacaktır.

7 Sonuç

Açık bankacılık, beraberinde getirdiği pek çok avantajın yanında, rekabet ve yeniliği teşvik etmesi nedeniyle küresel anlamda bankacılığın doğasını değiştirerek finans sektöründeki ürün ve hizmetlerin kalitesinin artmasını sağlayarak yeni bir başlangıcı beraberinde getirecek gibi görünüyor. Ancak içinde bulunduğumuz finansal teknoloji çağında veri paylaşımı arttıkça bu verileri koruma altına alan tedbirlerin de buna paralel olarak güçlenmemesi, başarısız deneyimleri beraberinde getirebilir. Açık bankacılığın zorunlu bileşenlerinden birisi olan veri paylaşımı, bu nedenle, teknik ve hukuki altyapısı detaylı bir şekilde kurgulanmış bir sistemin oluşturulmasını gerektiriyor. Öte yandan, bankaların ve hizmet sağlayıcıların kalıcı ve sağlam veri güvenliği tedbirleri almalarını sağlayacak kurallarla birlikte uygulandığı ve böylece kullanıcıların veri paylaşımına güveninin artırıldığı durumda açık bankacılığın finansal hizmet sektörünü birkaç adım ileriye taşıyacağı tartışmasız.

Elbette, teknoloji ve yenilikçilik anlamında kuvvetli finansal piyasa aktörlerinin bulunduğu ülkelerde uyum süreci çok daha hızlı gerçekleşecektir. Türkiye’de de açık bankacılık anlamında ilk düzenlemelerin yapıldığı bu dönemi takiben, sektörün şekillenmesinde belirleyici rol oynayan aktörlerin sürece dahil olarak sağlayacakları katkılarla oluşturulması beklenen Merkez Bankası düzenlemeleri gelişen açık bankacılık sektörüne ışık tutacaktır.

Hizmetlerimiz

Nasıl Yardımcı Olabiliriz?

Faaliyet izni gerekliliklerinin belirlenmesi ve lisans başvuru süreçlerinde destek sağlanması

Açık bankacılık hizmetleri ile ilgili BDDK, TCMB ve MASAK dahil ilgili düzenlemeler kapsamında danışmanlık sağlanması

Açık bankacılık hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin hazırlanması

Açık bankacılık hizmetlerine ilişkin olarak tarafların vergilendirilmesine ilişkin danışmanlık hizmeti sağlanması

Veri gizliliğine ilişkin olarak yürürlükteki mevzuata uyum için danışmanlık verilmesi ve gerekli hukuki dokümantasyonun hazırlanması

İletişim

Umurcan Gago

Şirket Ortağı / Avukat

+90 533 309 60 21

umurcan.gago@pwc.com

umurcan.gago@gsg hukuk.com

Alper Onar

Avukat

+90 532 463 80 74

alper.onar@gsg hukuk.com

Gizem Sözenoğlu

Avukat

+90 531 930 52 58

gizem.sozenoglu@gsg hukuk.com

Deniz Ağaç

Müdür

+90 533 457 86 05

deniz.agac@pwc.com

www.pwc.com.tr

www.gsg hukuk.com

GSG Hukuk

Bu rapor GSG Hukuk ve PwC Türkiye işbirliği ile hazırlanmıştır.

© 2020 PwC Türkiye. Tüm hakları saklıdır. Bu belgede PwC ifadesi, PwC ağını veya PwC ağına üyesi olan bağımsız ve farklı tüzel kişiliklerden oluşan PwC Türkiye'yi ifade etmektedir. Daha detaylı bilgi için www.pwc.com/structure adresini ziyaret edebilirsiniz.

© 2020 Gündüz Şimşek Gago Avukatlık Ortaklığı. Tüm hakları saklıdır. Bu dokümanda "GSG Avukatlık Ortaklığı" veya "GSG Hukuk" ibaresi, Gündüz Şimşek Gago Avukatlık Ortaklığı'nı ifade etmektedir.

2020-0080